

ESKİ TÜRKÇE DÖNEMİNDE OĞUZCA

Eski Türkçe dönemi Köktürk ve Uygur devletlerinin yazı dilleri dönemidir. Orhun Yazıtları vasıtasıyla Oğuzlar ile Köktürk Devleti'nin ilişkileri konusunda oldukça bilgi sahibiyiz. Oğuzların Köktürk devleti içinde bir budun olarak önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Oğuz Türkçesine ait ilk belirtiler de Köktürkler dönemi ile ilgilidir. Köktürk yazıtlarında sık sık Oğuzlara yer verilmiş olması, Oğuzların Köktürkler dönemindeki ağırlığına ve önemine işaret etmektedir. Oğuzlar Köktürklerin siyasi varlığına son vererek bu bölgede yeni bir siyasi egemenlik kuran Uygurlar döneminde de varlıklarını sürdürmüşlerdir. Köktürk ve Uygur Devletleri içinde Oğuzlar önemli bir yer tuttuklarına göre Eski Türkçede Oğuzca özelliklerin de yer alması doğaldır.

Eski Türkçe döneminde Oğuzca unsurlar ya da belirtiler üzerinde şimdiye kadar Prof. Dr. Gürer Gülsevin, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz ve Prof. Dr. G. Doerfer durmuşlardır. Eski Türkçedeki Oğuzca belirtilerin ilki aslı uzun ünlülerle ilgilidir. Eski Türkçe'deki asli ünlü uzunluklarının Oğuz Türkçesini temsil ettiği düşünülmektedir. Doerfer, Halaç Türkçesi için verdiği bilgilerle bu görüşü bir kez daha sağlamlaştırmıştır. Orhun Yazıtlarında ayrılma /çıkma durumu için özel bir ekin bulunmadığı, -da/-de eklerinin aynı zamanda ayrılma durumu görevinde kullanıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte yazıtlarda ara sıra -dan/-den ayrılma durumu ekine de rastlanmaktadır. Bu ekin Eski Türkçe'deki Oğuzca unsurlardan biri olduğu düşünülmektedir. – duk/-dük sıfat-fiil ekinin de Eski Türkçedeki Oğuzca unsurlardan biri olduğu düşünülmektedir. Yenisey ve Orhun Yazıtlarında gelecek zaman eki olarak karşımıza çıkan –daçı/-deçi, -taçı/-teçi eki Oğuzlar tarafından sıfat-fiil eki olarak yaygın kullanılmıştır. –daçı/-deçi biçiminin Eski Anadolu metinlerinde de var

olması Orhun ve Yenisey yazıtlarında ki –daçı/-deçi, -taçı/-teçi eklerinde Oğuzcanın payı olduğunu düşündürmektedir.

Doerfer'e göre en eski Oğuzcan'ın 8 yüzyıla ait Orhun Yazıtları ile temsil edildiği söylenebilir. Oğuz, Kıpçak ve Uygur lehçeleri 8. yüzyılda daha birbirinden bugün olduğu gibi kesin çizgilerle ayrılmış değildir. Doerfer bu tarihi gelişmenin aydınlatılabilmesi için 8. yüzyıl Orhun Yazıtları'na, 11. yüzyılda Kaşgarlı'nın Oğuzca için verdiği bilgilere ve 13 yüzyılda Sultan Veled ile başlayan Eski Anadolu Türkçesi metinlerine bakılması gerektiğine işaret eder.